

Лекція 5. Добро і зло

План

1. Визначення понять.
2. Природа і зміст добра та зла.
3. Вибір між добром і злом.

1. Визначення понять

«Добро»:

- приємне, корисне;
- цінне для певної людини;
- етичне поняття, що позначає позитивне значення явищ або подій у співставленні з вищою цінністю – ідеалом.

«Зло»:

- протилежність добра.

Ознаки цих моральних настанов:

- 1) характеризують навмисні дії, вчинки, поведінку людей. Природні, стихійні явища – за їх межами;
- 2) забезпечують оцінку за допомогою співвіднесенням з ідеалом;
- 3) результатом використання стає вміння управляти собою, тобто бути вільним.

Підходи до визначення меж між добром і злом:

- 1) релятивізм. Крайні прояви (волюнтаризм, аморалізм) зумовлюють відкритість злу;
- 2) прагнення визначити абсолютне підґрунтя добра і зла. Крайні форм (моральний ригоризм, догматизм) зумовлюють відкритість злу.

2. Природа і зміст добра та зла

Добро і зло як моральні поняття позначають:

- 1) дві сторони «однієї медалі», одного явища, процесу, події;
- 2) заперечують одне одне;

Дискусійним є що відіграє провідну роль, домінує у бутті людини: добро чи зло?

Є різні відповіді:

- 1) моральний дуалізм (маніхейство – релігія, заснована персом Мані, на думку якого у світі борються дві протилежні субстанції добра і зла, світла та темряви);
- 2) пріоритет добра (християнство, іслам, будизм, за якими добро – це шлях до Бога, а зло – відхід від Бога, спровокований дияволом);
- 3) пріоритет зла (сатанізм). Але тут постає питання: для прибічників цього культу відхід від Бога є добром, благом? Тим самим поняття «добра» відновлюється. Тобто виникає парадокс.

Зміст добра і зла як етичних понять залежить від ідеалів. Якщо моральний ідеал – духовне єднання людства, то зміст добра полягає у подоланні відокремленості, відчуженості між людьми, налагодження взаєморозуміння, згоди, людяності у відносинах.

Тоді добро має такі прояви:

- 1) милосердя;
- 2) справедливість;
- 3) любов;
- 4) та ін.

А зло має прояви:

- 1) ворожнеча;
- 2) агресія;
- 3) насильство
- 4) та ін.

3. Вибір між добром і злом

«Благими намірами всяна дорога до пекла».

«Благе бачу, схвалюю, але до дурного прагну...» (Овідій).

«Так, я відкриваю закон, що коли хочу зробити добре, приходиться до мене зле»
(апостол Павел).

Справжнє добро – це добродійність, тобто практичне діяльне дотримання людиною вимог моралі.

У реальному житті ситуації вибору між добром і злом характеризуються багатозначністю і пов'язані з вмінням знаходити міру моральної поведінки, міру добродійності.

Відсутність і надмірність чесноти – аморальність.

Міра чесноти – добродійність.

Зразок таких міркувань дає Аристотель у Нікомаховій етиці.

Важливу роль у виборі між добром і злом відіграє ідеал.

Ідеал – це:

- 1) найвищий або найкращий, завершений ступінь стану якогось явища;
- 2) те, що уявляється подумки, інтелектуально конструюється;
- 3) індивідуально прийнятий стандарт чогось, наприклад, особистих якостей, здібності (тобто кумір);
- 4) універсальна, загальна, ціннісна засада людських міркувань, рішень і вчинків;
- 5) вища цінність.

Цінності – це:

- 1) значущі для людини об'єкти (матеріальні або ідеальні);
- 2) узагальнені стійкі уявлення про щось як благо, таке, що відповідає певним потребам та інтересам людини, групи, суспільства.

Характеристики цінності:

- 1) відображає відношення людини до чогось;
- 2) визначає рішення, міркування, поведінку людини;
- 3) ієрархічний характер.

Тема для дискусії – «Чи конструктивна роль зла?»

Зі злом пов'язується не лише вбивства, брехня, егоцентризм та ін., але і нонконформізм, творчість, новаторство.

Так, на думку Ф. Ніцше «добродійність», «моральність» - ознака слабкості особистості, браку у неї творчої енергії. І навпаки, злі люди – цілеспрямовані, енергійні, сильні, аристократичні.

Напевно, тут присутня раціональна думка: у поверховій добродійності і справді може ховатися споживацтво, утриманство, посередність.